

Sicole

Kékes viebes simpes

RW (<i>Bive</i>)	esse	awè	aler	vini (<i>vunu</i>)	poleur (<i>polu</i>)
dji (<i>dju</i>)	so (<i>su</i>)	dj' a (<i>dj'ê</i>)	va	vén (<i>vin</i>)	pou (<i>pu</i>)
vos (<i>vous</i>)	estoz (<i>astez</i>)	avoz (<i>ôz</i>)	alez	vnoz (<i>vnez</i>)	ploz (<i>plez</i>)
ti (<i>tu</i>)	t' ès	t' as (<i>t'ès</i>)	vas	véns (<i>vins</i>)	pous (<i>pus</i>)
i / ele	est	a (<i>è</i>)	va	vént (<i>vint</i>)	pout (<i>put</i>)
nos / dji (<i>dju</i>)	estans (<i>astans</i>)	avans	alans	vnans	polans
vos (<i>vous</i>)	estoz (<i>astez</i>)	avoz (<i>ôz</i>)	alez	vnoz (<i>vnez</i>)	ploz (<i>plez</i>)
i / ele	sont	ont	vont / alèt (<i>alat</i>)	i vnèt / ele vinèt (<i>i vnat / ele vunat</i>)	i plèt / ele polèt (<i>i plat / ele polat</i>)

Kékes fråzes simpes

Kimint çk' on vs lome (*coumint çk' on vs loume*) ? On m' lome (*loume*)... ; mi ptit no, c' est ... (*mu ptit nom,...*) ; et m' no d' famille, c' est ...

Ewou avoz vnou à monde ? (*Èyû çku vz-ôz vnu au monde?*)

Eyou dmorez ? (*Èyû çki vous n'mèrez?*) ; dji dmeure (*dju n'mère*).

Kéne ådje avoz ? (*Kéne audje ku vz-ôz?*) = Cwantre ans ass ? (*cantre ans k' t' ès ?*)

Ké mestî ki vs av / ki vs avîz ? (*Ké mustî ku vz-ôz / ku vz-avîz?*) ; dji so (*dju su*) / dj' esteu (*dj'asto*) contåbe, cinsî / cinsresse, boledjî, botchî ; bibioteresse, professeur, facteur (= *messaedjî*), factoesse (= *massaedjresse*) ; boticresse (*boutikîre*) ; costire (*coustîre*) ; mayeur / mayoesse ; bankî / bancrease (*bankîre*), tatouweu, djårdinî, maçon, årtisse (*vetrinaire*), câbartî = caftî / câbartresse, caftresse (\neq *caftire*), bokion = boskiyon, tchåfeu d' busse / feme-tchåfeuse di busse ; eployî d' buro / eployeye al comene / al Tåve des pôves (*amplwayé al comune, ou CPAS*).

Dji n' comprin nén ç' mot la. Cwè çki ça vout dire ? (*kè çku ça vut dîre*)

Kimint scrijhoz « cinsî » ? (*comint çku vous scrîjez « cinsî »?*)

Dj' a rovyî mes papîs el majhon (*dj'ê roviyî mes papîs al mwêjon / maujon*).

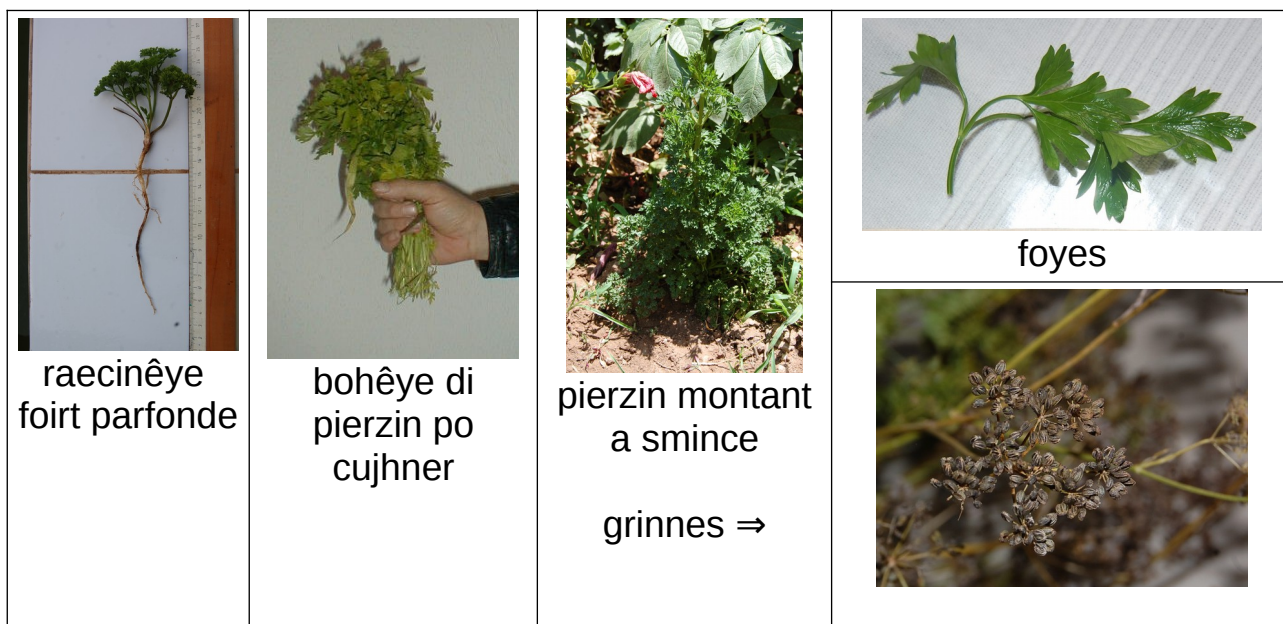
Ass dedja sopé ? (*t'ès ddja soupé?*) ; Oyi / ây (*ây*) ; nèni = nonna (*non.nè*) ; nén co. Cwè çki vos magnîz po ddjuner ? (*kè çku vs mwindjîz pou djuner ?*) ; po dinner = po mareder (*pou marèder*) ; on grand dinner (*in grand dîner*).

Eciclopedeye :

Li pierzin

C' est ene yerbêye k' on cod po fé del sope u po mete dins les plats coujhnés.

On l' seme e moes d' avri (?) ; on l' ripike s' i vént trop spès. Adon, on pout prinde des foyes di tenawete. I va passer l' ivier, et l' anêye d' après, monter a sminces (plante deuzanêyrece [*bisannuelle*]). On pout rascode les grinnes et les rsemer li troejhinme anêye.

Spot : **li ci ki ripike do pierzin ripike li pus près d' ses parints**

Les fleurs po fé del lâme [*mellifères*]

C' est des fleurs ki vont assaetchî les moxhes d' apî (moxhes al lâme) et les ôtes insekes, inte di zels les pâwions.

Sacwants comenes (Libin) è dnèt à djins por zels les rsemer dins leus cortis u dlé leu mājhon.

I les fât semer a l' erî-sājhon (u d' l' ivier s' i n' djale nén), so del frâle tere, bén rnetieye. Les 20 grames di smince k' i gn a dins l' paket pôrént covri 20 metes cwârés. Adon, on les pout maxhî avou do sâvlon (u motoit del fene soyoere) po n' nén-z è mete ditrop. On seme al volêye, sins rahener. I fâreut puvite rôler u damer l' tere.

Come di djusse, s' i n' ploût nén, i sereut rekis di raiwer ene miete, li tins k' les grinnes djerme.

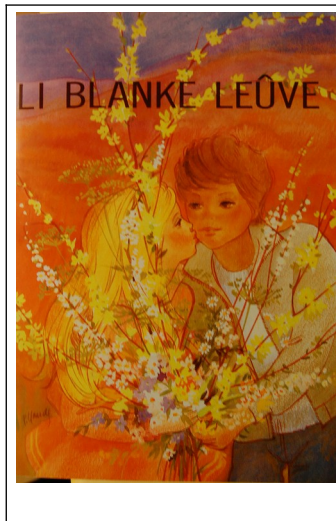
Après l' campagne (e moes d' octôbe di l' anêye d' après), i fât fâchî (nén avou ene tondeuse) et laire les plantes al tere tot l' tins d' l' ivier. À bontins, ramasser les restants d' bodje pouris.

Belès-letes

Jean-Marie Warnier

C' est l' fré da Djåke Warnier. Tos les deus ont-st oyous l' walon mon leu grand-parints a Werisse. Pår les racontroûles a vey avou l' Pire Heyna.

I n' a scrît ki kékès ptitès istweres po ls efants. Ene di zeles, « Li blanke leuve » a stî enimådjeye [*illustrée*] pa Pauline Claude, et-z esse publiyeye å CRIWE (Walon e scole di Lidje) e 1986, pu replaidî [*réédité*] e 2017.

Li nute n' est nén co toumêye. Portant, dedja, on n' voet câzu pus les betchetes des faws ki schovèt l' cir, et l' nivaye n' est pus blanke, mins d' on bleu d' âcolete [*ancolie*] come li roye do cir [*horizon*] après l' oraedje.

L' efant rote e grand bwès. Låvå, a Boumål, i doet fé tchôd al coulêye di l' aisse. C' est l' eure di soper. « Mi mame si doet tourminter ». Li nute n' est nén co toumêye. Portant, dedja, on cmince a esprinde les fniesses, ki lujhèt el noeristé come les moxhes di Sint-Djhan (lucioles), come des ouys di tchet.

I n' a ki l' mājhone do notåre ki va dmani aveule.

Li ci k' î vôteut intrer, li bâbou l' epoitreut, la k' i n a des sapéns totâtôû, et k' on nel voet waire del voye cwand c' est k' on nel lome [*éclairé*] nén.

C' est ene mājhone k' a todi fwait sogne, pår asteure k' el notåre est evoye, et Lorince avou. « Mi, djel loméve todi Pervintche ».

Li gamén k' est la ki rote el nive, i dvreut cmincî a-z aveur sogne, ca c' est l' eure ki l' ariole des biesses di nute atake e grand bwès. Portant, l' efant rote. « Dji vs ritrouvrè. Li blanke leuve mi dirè çou k' dji doe fé. Et ele mi dinrè des pieles et des colés por vos, Pervintche. I n' a k' a trover l' blanke leuve. »

I n a bén lontins d' cial vikéve e tchestea d' Boumål ene djonne princesse k' avizéve ene andje avou ses longs tchveas si télmint blonds. Dj' ô bén k' elle esteut l' pus bele di totes les djonnès feyes d' avår la. Li pus ritche ossu, ca s' popa esteut-st on grand signeur.

Leye k' åreut polou maryî on conte, on duk, on prince, pocwè a-t i falou k' ele veyaxhe voltî on pôve pitit djouweu d' vierlete ? Li muzicyin n' åreut māj oizou taper ses ouys si hôt. Adon, i l' a rbouté.

Ele l' a veyou nd aler so Werisse, la k' gripéve li Mont Pelé. Ele l' a volou shure. Leye ki n' aveut māj cwité l' tchestea, k' aconcoistêye di gâres s' a metou a roter tote seule e grand bwès, trovant s' voye d' après l' vierlete. Elle esteut si nantêye k' ele s' aresta po s' rihaper ene miete al Pire Heyna. Et la, ele s' edoirma... (*live ki s' vind co å CRIWE, 20, rue Surlet, 4020 Bressou*)

Tchanson

Ç' trén la

		<p><i>Cåzaedje et tchantaedje: Daniel Droixhe (Elmore D) ; Muzike : metans k' c' esteut on vî djâz amerikin</i></p>
---	---	---

I.

Ç' trén la, i prind totes sôres di djins, èç trén la (2 côps)
K' on soeye maigue, k' on soeye crås,
Come ene lote ou come on clå,
On bondiu d' l' ôre [ordre] (?) Å Bon Diu d' l' ôre [ouïr] (?)

II.

Ç' trén la, n' a nou controleu so ç' trén la (2 côps)
Ç' trén la, n' a nou controleu
Djusse onk ki t' vént dire « c' est l' eure »...

III.

Ç' trén la, on n' pout nén dire k' i hosse, èç' trén la (2 côps)
Ç' trén la, on n' pout nén dire k' i hosse ;
I fonce tot droet del banse al fosse...

IV.

End a ki nel ratindèt nén lontins, ç' trén la (2 côps)
End a ki nel ratindèt nén lontins
Els epoite on bon matén...

V.

Ç' trén la, end a minme k' el houkèt, ç' trén la (2 côps)
Ç' trén la, end a minme k' el houkèt
Po pô tchoi, c' esteut twè (?)...

VI.

Ç' trén la ni rvént mãy e-n erî, ç' trén la (2 côps)
... n' a rén d' candjî
ç' trén la, on bondiu d' l' ôre.

VII.

Mins so ç' trén la, n a motoit ene guitåre, so ç' trén la (2 côps)
So ç' trén la, n a motoit k' ene guitåre
Po fé djama po s' dierinne båye (?)...